

Zondag 3 mei 2020, Pauluskerk, 10.30 uur

lezing Oude Testament: Jesaja 11: 1 - 10

lezingen Nieuwe Testament:

- Romeinen 15: 4 - 13
- Mattheus 3: 1 - 12

uitleg en verkondiging

Zusters en broeders, gemeente van Onze Heer Jezus Christus,

Corona. Veel anders dan dat woord en alles wat daarmee samenhangt horen we niet in deze tijd. En daar is ook reden toe. Dagelijks volgen we hoe het virus onder ons huishoudt. In de kille cijfers van het almaar oplopende aantal doden en de ziekenhuis- en intensive-care-opnames in het land. Cijfers waarachter veel pijn, leed, onzekerheid, ziekte en dood schuilgaan. Voor de mensen in kwestie, voor de nabestaanden, voor de kring van familie, vrienden en bekenden. Tegelijk laat corona ons allerlei kanten van ons leven en samenleven zien, die we tot nu toe niet zagen of konden zien. In twee opzichten, denk ik. Allereerst als het gaat om ons gewone leven. De lucht die wij inademen is veel schoner. Het water in onze kanalen en sloten is veel helderder. De rust en stilte in de openbare ruimte zijn weldadig. Het 24-uurs-gejakkert op de autosnelwegen is aanzienlijk gekrompen. De hemel is zonder vliegtuiglawaai en witte strepen. Veel meer dan tot nu toe zijn we op elkaar aangewezen. Veel meer dan tot nu toe hebben we tijd voor elkaar. Noodgedwongen, dat is duidelijk, maar toch. Overall wordt gelopen, gefietst, gesport. Skaten is weer helemaal in. In buurten en wijken ontstaat een nieuw soort solidariteit. Ook met onbekenden. De markt, die zogenaamd altijd alles kon, blijkt zeer kwetsbaar, in ieder geval volgens eigen zeggen, en helemaal niet alles te kunnen en zeker niet alles te doen. Overheidsdiensten, die tot nu toe tot heil der natie zoveel mogelijk moesten worden ingekrompen, blijken essentieel en onmisbaar voor het bestrijden van het virus en dus voor ons allemaal. Het tweede is dit. Corona maakt ons ook duidelijk hoe ongelofelijk antropocentrisch wij mensen eigenlijk denken en doen. Als het om het redden van mensenlevens gaat kan bijna de hele machinerie van samenleving en economie worden stil gezet. Zomaar. Van de ene op de andere dag. Begrijp mij goed, natuurlijk is dat een goede en begrijpelijke zaak. Maar het steekt wel heel schril af tegen alle alarmerende berichten over het wel en vooral wee van al het andere leven op aarde van de afgelopen jaren. De schrikbarende cijfers over de wereldwijde ziekte en dood en dus terugloop van de aantallen vogels, vissen en landdieren,

de wereldwijde achteruitgang van de soortendiversiteit en de opwarming van het klimaat van moeder Aarde. Breed in de samenleving was daar niet de bereidheid om in die wereldwijde crisis van het totale aardse leven ook maar iets te doen van een orde als we nu toepassen waar het gaat om ziekte en dood van menselijk leven, als gevolg van Covid-19.

Heel onze samenleving dus uit haar normale hengsels getild. De dingen, het leven, ons leven, in een heel ander licht en perspectief. Je zou, met Hannah Arendt, kunnen zeggen, dat we door corona een tijdje een halt hebben toegeroepen aan de "verwoestijning" van onze wereld. Volgens Arendt hebben wij in de moderne tijd - en dus vooral wij in het Westen de afgelopen eeuwen - de wereld niet ontdekt. Maar zijn we die juist kwijtgeraakt. Steeds meer zijn wij, westerse mensen, onszelf in dienst gaan stellen van de enorme en almachtige machinerie van economie en geld. Wij mensen zien onszelf vooral als "human resources" van alles wat wij produceren. En vervolgens als "consumers" van al dat geproduceerde "goed". Omdat wij geloven of in ieder geval voortdurend gestimuleerd worden om te geloven, dat wij mensen volmaakt gelukkig worden op het moment, dat onze begeerten maximaal worden bevredigd. En dan vooral materieel. Volgens Arendt doen wij onszelf als mensen ongelofelijk tekort in wie wij eigenlijk zijn, als wij onszelf zien als louter maker en afnemer van materiële producten. En wat meer is. Dat hele armoedige, juist niet rijke, mensbeeld leidt ons weg van wat ons mensen eigenlijk en werkelijk te doen staat op aarde. Het hebben van voortdurende zorg, niet voor productie, maar voor de wereld en voor elkaar. Waar die twee wegvallen of tekort komen, wordt de wereld een woestenij. Volgens Arendt. En gelijk heeft ze. Je zou dus kunnen zeggen, dat corona ook een halt is - in ieder geval even, op dit moment - in de verwoestijning van de wereld.

Tegen die achtergrond wil ik vanmorgen de indrukwekkende en zo actuele bijbelse teksten lezen, die wij daarnet hoorden. De tekst uit Mattheus, waarin Johannes tekeer gaat tegen het denken in termen van eigenbelang en eigenrecht ten koste van de armen en kwetsbaren in de samenleving door de religieuze en politieke machthebbers en beslissers van toen, de Sadduceeën en Farizeeën: "Stelletje slangen ! Jullie denken, dat je slim genoeg bent om te ontsnappen aan Gods straf. Jullie zeggen: "Wij horen toch bij het volk van Abraham ?" En de tekst uit Romeinen, waarin Paulus hartstochtelijk het belang probeert te laten zien van de verschillen tussen mensen en de enorme mogelijkheden die daaruit voortvloeien voor ons allemaal - hoe actueel ! -: "Ik bedoel dit: Christus is een dienaar van de Joden geworden om hun te tonen dat God trouw is en om de

beloften aan de aartsvaders te vervullen, maar hij is ook gekomen om de heidenen in staat te stellen God te loven om zijn barmhartigheid". Wat zeggen die teksten over de kernvraag vanmorgen, nu in onze tijd, tegen de achtergrond ook van corona en weg van de verwoestijning ? Hoe kijkt de bijbel aan tegen de verantwoordelijkheid van ons mensen voor de Aarde, voor de wereld en voor elkaar en wat geeft de bijbel aan over hoe wij die verantwoordelijkheid zouden kunnen nemen en waarmaken ? En ik doe dat in drie blokjes.

Eén. "Stelletje slangen ! Jullie denken, dat je slim genoeg bent om te ontsnappen aan Gods straf. Jullie zeggen: "Wij horen toch bij het volk van Abraham ?" Het is altijd weer hetzelfde - althans vaak - met de mensen, die aan de beslisknoppen van onze samenlevingen zitten. Hun blik op wat er werkelijk aan de gang is voor de gewone mensen in onze samenleving is beperkt. Zij redeneren vooral vanuit hun eigen gezeten wereld en naar zichzelf toe, hun eigen belangen of de belangen van hun groep. Dat geldt ook voor de Farizeeën, maar vooral voor de Sadduceeën. Die zijn zelfs niet bereid de interpretatie van hun heilige schrift aan te passen aan de eisen en omstandigheden van hun tijd. Hun bijbel, de Thora, is waar, onverkort, letterlijk, van kaft tot kaft. Punt. Zij zitten goed, zij staan immers in een indrukwekkende traditie, dus wat doen zij fout: "wij horen toch bij het volk van Abraham". Alsof je afkomst van toen iets zegt over de waarde en deugdelijkheid van je opvattingen en daden van nu. Grote groepen mensen in de samenleving van toen leefden in slavernij en in armoede. Grote groepen mensen, vooral de kleine boeren, leefden onder enorme schulden en woekerrentes, die zij nimmer konden aflossen of betalen. De Sadduceeën hadden geen oog voor noden van al deze mensen. "Dat volk, dat de wet - de Thora - niet kent" - zij zelf wel, natuurlijk -, zo serveerden zij grote groepen in hun samenleving af. Daarover heeft Johannes het, als hij spreekt over de straf van God. Grote groepen mensen in jouw samenleving, voor wie het leven niets anders betekent dan werken, werken, werken. Veroordeeld tot productenmakers voor de welvaart van anderen. Over verwoestijning van de wereld gesproken. Volgens Johannes komen al die mensen niet aan leven toe, terwijl dat nou juist wel de bedoeling is. Volgens de Thora.

Twee. "Ik bedoel dit: Christus is een dienaar van de Joden geworden om hun te tonen dat God trouw is en om de beloften aan de aartsvaders te vervullen, maar hij is ook gekomen om de heidenen in staat te stellen God te loven, om zijn barmhartigheid". Dit is Paulus' grote punt. Steeds weer. In "Christus en die gekruisigd", zoals hij dat noemt, heeft hij

ontdekt, dat wat de bijbel God noemt er niet alleen is voor mensen met een bepaalde traditie en bepaalde religieuze gebruiken en gewoonten, hoe goed of goed bedoeld ook. Maar voor àlle mensen. Paulus gelooft dus fundamenteel niet in de verwoestijning van nog een andere soort, juist ook vandaag de dag. Dat een samenleving alleen maar zou kunnen bestaan als van die samenleving vooral mensen deel uitmaken, die op elkaar lijken. Die zoveel mogelijk hetzelfde zijn. Uniform van afkomst, bloed, bodem, taal en cultuur. Of uniform, omdat zij systematisch worden gebracht in de positie van louter productmaker, een leven als werken, werken en nog eens werken. Paulus gelooft juist in verschillen. Hij ziet de verschillen tussen mensen als even zovele van God gegeven mogelijkheden voor mensen tegen de verwoestijning. Als mogelijkheden om te bouwen aan een zo groot mogelijke kwaliteit van leven en samenleven. Een waardevolle samenleving wordt gebouwd op pluriformiteit, niet op uniformiteit, volgens Paulus. Wie mensen ziet als of veroordeelt tot louter maker en afnemer van producten, maakt mensen stuk en veroordeelt hen en de samenleving tot verwoestijning. Paulus, de hele bijbel, gaan er juist over, dat wij mensen, veel meer, breder, ruimer, creatiever, potentiëler zijn dan louter maker en afnemer van producten. Namelijk: beeld van God. En dat wij mensen en de samenleving dus pas tot wasdom en werkelijke groei komen, als maximaal ruimte wordt geboden aan dat meer en breder en ruimer, aan dat beeld van God zijn van ons.

Drie. "Als die koning komt, zal er vrede zijn. Een wolf speelt met een lammetje, en een panter ligt naast een bokje. Een kalf eet samen met een leeuw, een klein kind past op beide dieren", hoorden we daarnet bij Jesaja. Corona zou, naast alle dood en ziekte en pijn, voor ons allemaal ook kunnen uitpakken als een "blessing in disguise". Maar dan moeten we de situatie nu daarop wel inrichten. Het gaat er nu, volgens mij, vooral om samenleving-breed "oases" in te richten, "oases" dwars tegen de verwoestijning in. Dat betekent, denk ik, vooral twee dingen. Het betekent allereerst dromen. Net als Jesaja. Dromen op grote schaal, samenleving-breed. En dromen is niet iets vaags of softs. Dromen is essentieel. Het is jezelf weg-denken, weg-beelden, weg-verbeelden uit de status quo, uit de machinerie van de verwoestijning, uit het beeld van jouzelf als louter maker en afnemer van producten. Dromen is je vragen van wezensbelang stellen, samenleving-breed: wie ben ik eigenlijk als mens, welke waarden - anders dan economie en werk en geld - vind ik belangrijk voor mijn leven, hoe wil ik mij verhouden tot de mensen om mij heen en hoe komen wij samen tot onze enige echte grote opdracht, die van de zorg voor de wereld en voor elkaar, hoe komen wij weg uit de verwoestijning

van nu ? En het tweede is dit: samenleving-breed voor dat dromen ruimte, tijd en geld beschikbaar stellen. Dus niet, zoals nu weer dreigt, hup, miljarden voor de KLM, onder strikte voorwaarden of niet, of financiële hulp voor een horeca die moord en brand schreeuwt. Terwijl de hele kunstensector in Nederland het moet doen met een paar honderd miljoen en kerken, moskeeën, buurten en buurthuizen het zelf maar moeten zien te rooien. "Oases inrichten" betekent maximaal nu ruimte en tijd geven aan niet-economische activiteiten: schouwburgen, toneelgezelschappen, musea, concertzalen, kunstinstellingen, buurten, buurthuizen, kerken, moskeeën, synagogen. Door ons, in de tussenruimte, tussen overheid en markt, daar moet het nu gebeuren. Met maar één gezamenlijke opdracht: mensen, droom en denk je weg uit de status quo en wijs ons allemaal wegen uit de verwoestijning. Wegen richting onze werkelijke verantwoordelijkheid als mensen, voor de wereld en voor elkaar. Dat staat ons nu te doen, bijbels gesproken. Amen.

D.J. Couvée, Pauluskerk, Rotterdam, 2 mei 2020

